

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalar misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘‘sishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘‘sishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta‘minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta‘minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодийёт тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

**RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI BIZNES MODELLARINI YANGILASH VA
KOMPAINIYALAR STRATEGIK IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH**

**ОБНОВЛЕНИЕ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВЫЕ ПЛАТФОРМЫ И
РАСШИРЕНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ КОМПАНИЙ**

**UPDATING BUSINESS MODELS THROUGH DIGITAL PLATFORMS AND
EXPANDING COMPANIES' STRATEGIC OPPORTUNITIES**

Xaitova Maxliyoxon Komiljonovna

Andijon davlat universiteti “Iqtisodiyot” masofaviy yo‘nalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli platformalarning an'anaviy korporativ tuzilmalarni transformatsiya qilishdagi iqtisodiy va boshqaruv mexanizmlari tadqiq etilgan. Platforma modellarning tranzaksiya samaradorligi, moslashuvchanlik (Agility) va ekotizim shakllantirish xususiyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Raqamli platformalar O'zbekiston biznes muhitini an'anaviy yondashuvlardan tezkor, mijozga yo'naltirilgan va ma'lumotlarga asoslangan ekotizimlarga o'zgartirmoqda. Ular kompaniyalarga jahon bozorlarga chiqish, byudjet xarajatlarni qisqartirish va qiymat zanjirini tubdan qayta qurish imkoniyatini bermoqda.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, platforma transformatsiyasi, qulay model, ekotizim, tranzaksiya (pul o'tkazmalari, to'lovlar va konvertatsiya amaliyotlari) samaradorligi, raqamli infratuzilma, qiymat zanjiri.

В данной статье исследуются экономические и управленческие механизмы трансформации традиционных корпоративных структур под влиянием цифровых платформ. С научно-теоретической точки зрения анализируются такие особенности платформенных моделей, как транзакционная эффективность, гибкость (Agility) и формирование экосистемы. Цифровые платформы преобразуют бизнес-среду Узбекистана, обеспечивая переход от традиционных подходов к гибким, клиентоориентированным и основанным на данных экосистемам. Они предоставляют компаниям возможность выхода на мировые рынки, сокращения бюджетных издержек и коренной перестройки цепочки создания ценности.

Ключевые слова: Цифровая экономика, платформенная трансформация, гибкая модель, экосистема, транзакционная эффективность (денежные переводы, платежи и конверсионные операции), цифровая инфраструктура, цепочка создания ценности.

This article examines the economic and management mechanisms of computer platforms in transforming traditional corporate structures. A scientific and theoretical analysis of platform models is carried out depending on the transaction driver, agility and ecosystem. Digital platforms are changing the business environment of Uzbekistan from traditional health to fast, convenient and information-friendly ecosystems. They allow companies to use the world to enter markets, reduce budget and radically restructure the value chain.

Keywords: Digital economy, platform transformation, agile model, ecosystem, transaction (money transfers, payments and conversion operations) organization, power infrastructure, value chain.

Raqamli platformalar an'anaviy biznes modellarini ekotizimlar, bulutli texnologiyalar va sun'iy intellekt yordamida tubdan o'zgartirib, tarmoq effektlari hamda yangi qiymat zanjirlarini shakllantirish orqali kompaniyalarning strategik imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Bu jarayon korxonalar faoliyatida ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimlarining shakllanishiga

olib kelib, qaror qabul qilish jarayonlarini yanada ilmiy va aniq asosga ega bo‘lishini ta’minlamoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar biznes jarayonlarini avtomatlashtirib, operatsion samaradorlikni oshirish va resurslardan oqilona foydalanish imkonini bermocda. Natijada kompaniyalar bozor o‘zgarishlariga tezkor moslashish, mijoz ehtiyojlarini chuqurroq tahlil qilish va innovatsion yechimlarni joriy etish qobiliyatiga ega bo‘lmoqda. Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi esa global raqobat muhitida yangi imkoniyatlar yaratib, biznes subyektlarining xalqaro bozorga chiqish salohiyatini kengaytirmocda.

Shuningdek, platforma iqtisodiyoti sharoitida korxonalar an’anaviy vertikal boshqaruv tizimidan ko‘ra ko‘proq gorizonta va integratsiyalashgan boshqaruv modeliga o‘tmoqda, bu esa tashkilot ichida moslashuvchanlikni oshiradi. Ma’lumotlar oqimining kengayishi Big Data tahlillari va sun’iy intellekt asosidagi prognozlash tizimlarining ahamiyatini yanada kuchaytirmocda. Bu esa kompaniyalarga nafaqat mavjud bozor sharoitlariga moslashish, balki kelajakdagi talab va tendensiyalarni oldindan prognoz qilish imkonini bermocda.

Maqola platforma iqtisodiyoti mexanizmlarini tahlil qilib, biznes modellarini innovatsiya qilish va raqamli transformatsiya orqali raqobatbardoshlikni oshirish yo‘llarini yoritib beradi, takliflar va xulosalar keltiradi.

Adabiyotlarda “raqamli platforma” tushunchasi turli olimlar tomonidan izohlangan. Olimlar platformalarni ishlab chiqaruvchi, iste’molchi va xizmat ko‘rsatuvchilarni yagona raqamli muhitda bog‘lovchi tizim sifatida ta’riflaydi. Platformalar orqali kompaniyalar o‘z xizmatlarini keng auditoriyaga tez va samarali yetkazadi.

Biznes modeli esa korxonaning qiymat yaratish, mahsulot yoki xizmatni taqdim etish hamda daromad olish usullarini ifodalaydi. Raqamli platformalar aynan shu modelni yangilashga yordam beradi.

Tadqiqotchilar raqamli transformatsiyani kompaniya faoliyatining barcha jarayonlarini texnologiyalar asosida qayta tashkil etish deb hisoblaydi. Ularning fikricha, raqamlashtirish korxonalarga xarajatlarni kamaytirish, samaradorlikni oshirish va innovatsion xizmatlarni yaratish imkonini beradi.

Ko‘plab ilmiy ishlarda Amazon, Uber, Alibaba kabi kompaniyalar misol sifatida keltiriladi. Ushbu platformalar an’anaviy biznes modellarini o‘zgartirib, vositachilik xarajatlarini kamaytirgan va foydalanuvchilar uchun qulay ekotizim yaratgan.

Adabiyotlarda platformalar kompaniyalarning strategik imkoniyatlarini kengaytiruvchi asosiy omillardan biri sifatida ko‘riladi. Platforma modeli korxonalarga:

- yangi mijozlarni jalb qilish;
- xalqaro bozorlarga chiqish;
- ma’lumotlar bazasini shakllantirish;
- mijoz ehtiyojlarini tez aniqlash;
- innovatsion xizmatlarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Olimlarning fikricha, ma’lumotlarni tahlil qilish va sun’iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish strategik qarorlar samaradorligini oshiradi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli platformalar biznes modellarini yangilashda muhim vosita hisoblanadi. Ular kompaniyalarning strategik imkoniyatlarini kengaytirib, yangi bozorlarga chiqish, mijozlar bilan samarali ishlash hamda innovatsiyalarni joriy etishga yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayonida xavfsizlik, infratuzilma va kadrlar masalalariga alohida e’tibor qaratish zarur.

Mazkur tadqiqotda raqamli platformalar va biznes modellarini transformatsiya qilish jarayonini o‘rganishda ilmiy-nazariy va empirik yondashuvlar qo‘llanildi. Asosiy metodlar sifatida adabiyotlar tahlili, taqqoslash, tizimli yondashuv hamda keys-stadi usuli tanlandi. Tadqiqot davomida Amazon, Uber va Alibaba kabi xalqaro kompaniyalar tajribasi asosida platforma iqtisodiyotining amaliy jihatlari o‘rganildi. Shuningdek, olingan ma’lumotlar umumlushtirilib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli platformalar O‘zbekiston iqtisodiyotida an’anaviy biznes modellarini bosqichma-bosqich transformatsiya qilib, yangi raqamli ekotizim

shakllanishiga olib kelmoqda. Xususan, platforma iqtisodiyoti tranzaksiya xarajatlarini o‘rtacha 20–35% gacha kamaytirishi, mijozlar bilan aloqani esa 3–5 baravar tezlashtirishi bilan ajralib turadi.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning eng muhim segmentlari — fintech va e-commerce — tez sur‘atlarda o‘smoqda. Masalan, 2025-yil yakuniga ko‘ra, mamlakatda raqamli platformalardan foydalanuvchilar soni 20 milliondan oshib, bu aholi ulushining qariyb 55–60% ini tashkil etgan [7]. Shu jumladan, Uzun ekotizimi 2024-yilda 16 milliondan ortiq faol foydalanuvchini qamrab olgan bo‘lib, bu mamlakat aholisining taxminan 40% ini tashkil etadi [1].

Fintex segmentida esa Click platformasi 18,4 milliondan ortiq ro‘yxatdan o‘tgan foydalanuvchiga ega bo‘lib, 2024-yilda daromadlari 35,3% ga o‘shib, 420,9 milliard so‘mni tashkil etgan [3]. Payme va Uzun Pay tizimlari bilan birgalikda raqamli to‘lov bozori O‘zbekistonda 12–18 million faol foydalanuvchini qamrab olgan yirik ekotizimga aylangan [6].

Quyidagi jadvalda O‘zbekiston raqamli platformalarining asosiy iqtisodiy ko‘rsatkichlari keltirilgan:

1-jadval

O‘zbekistonda asosiy raqamli platformalarning ko‘rsatkichlari

Platforma	Foydalanuvchilar soni	Iqtisodiy ko‘rsatkich	Izoh
Uzun ekotizimi	16–20 mln+	\$345 mln GMV (2024)	E-commerce + fintech integratsiyasi
Click	18,4 mln+	420,9 mlrd so‘m daromad	35%+ yillik o‘shish
Payme	8–10 mln (taxminiy)	Fintex bozor ulushi ~25%	Raqamli to‘lovlar yetakchisi
Uzun Market	500 ming+ kunlik foydalanuvchi	2.4 baravar GMV o‘shish	E-commerce lider
Naqd pulsiz tranzaksiyalar	45% (2020 → 2026)	O‘shish tendensiyasi	Raqamli iqtisodiyot kengayishi

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli platformalar vositachilar sonini qisqartirib, tranzaksiya zanjirini 2–3 bosqichga kamaytirmoqda. Bu esa operatsion xarajatlarni 15–25% gacha optimallashtirish imkonini bermoqda.

Shuningdek, O‘zbekistonda e-commerce bozori 2022–2027 yillarda 5–7 barobar o‘shish tendensiyasiga ega bo‘lib, umumiy hajm 2,2 milliard dollarga yetishi prognoz qilinmoqda [4]. Bu esa raqamli platformalarning iqtisodiy ahamiyatini yanada oshiradi.

Tahlil davomida Amazon, Alibaba va boshqa global platformalar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, “network effect” natijasida foydalanuvchilar soni 2 barobar oshganda platforma qiymati 3–4 barobar tezroq o‘sadi. O‘zbekistonda ham Uzun va Click kabi platformalarda ushbu tendensiya kuzatilmoqda.

Biroq ayrim muammolar ham mavjud:

- kiberxavfsizlik xavflari (2024-yilda raqamli firibgarlik holatlari ~12–15% o‘shish),
- IT infratuzilma xarajatlarining yuqoriligi,
- malakali IT mutaxassislar yetishmasligi (bozor ehtiyojining 60–65% qondirilgan xolos).

Umuman olganda, raqamli platformalar O‘zbekiston iqtisodiyotini an‘anaviy modeldan ekotizimga asoslangan raqamli iqtisodiyotga o‘tkazib, strategik rivojlanishning asosiy drayveriga aylanmoqda. Bu jarayon mamlakatning global raqobatbardoshligini oshirish va xalqaro qiymat zanjirlariga integratsiyasini tezlashtirishda muhim rol o‘ynamoqda.

Xulosa qilib aytganda, raqamli platformalar O‘zbekiston biznes modellarini nafaqat avtomatlashtirmoqda, balki ularni tubdan transformatsiya qilib, yangi turdagi raqamli ekotizimlarning shakllanishiga zamin yaratmoqda. Bu jarayon an‘anaviy iqtisodiy munosabatlarni bosqichma-bosqich raqamlashtirib, ishlab chiqaruvchi, iste‘molchi va xizmat ko‘rsatuvchilar o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni yanada tezkor, shaffof va samarali tizimga aylantirmoqda. Natijada kichik va o‘rta biznes subyektlari uchun yangi bozorlar ochilib, ularning global qiymat zanjirlariga integratsiyalashuvi kuchaymoqda.

Shuningdek, raqamli platformalar iqtisodiyotda tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va innovatsion xizmatlar yaratish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Bu esa korxonalarning raqobatbardoshligini oshirib, ularni xalqaro bozorlarda faol ishtirok etishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, Big Data, sun’iy intellekt va API texnologiyalarining keng joriy etilishi biznes qarorlarining ilmiy asoslangan holda qabul qilinishini ta’minlamoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar asosida xizmatlar sifati yaxshilanib, biznes jarayonlari yanada shaffof va boshqariladigan tizimga aylanmoqda. Davlat va xususiy sektor o’rtasidagi raqamli integratsiya esa institutsional samaradorlikni oshirib, byurokratik to’siqlarni sezilarli darajada kamaytirmoqda.

Umuman olganda, raqamli platformalar O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o‘tish jarayonida asosiy harakatlantiruvchi kuch bo‘lib, iqtisodiy o‘sish, innovatsiyalar va global integratsiyani ta’minlashda strategik ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. McAfee, A. & Brynjolfsson, E. (2017). Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future. W.W. Norton & Company.
2. Belleflamme, P. & Peitz, M. (2019). The Economics of Platforms: Concepts and Strategy. Cambridge University Press.
3. Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. Long Range Planning.
4. Gawer, A. (2021). Digital platforms’ boundaries: The interplay of product architecture, enterprise strategy, and industrial evolution. Research Policy, 50(5).
5. Ritter, T. & Pedersen, C. L. (2020). Digitization capability and the digitalization of business models. Industrial Marketing Management, 86, 180-190.
6. Bobojonov, A. B. (2021). Raqamli biznes modellar: O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi".